

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	6
1.1. Сутність та завдання платіжних систем, і цифрових технологій у банківському секторі.....	6
1.2. Розвиток національних платіжних систем в умовах трансформації.....	21
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	33
2.1. Оцінка діяльності системи електронних платежів в Україні.....	33
2.2. Розвиток ринку платіжних карток в Україні в умовах впливу цифрових технологій.....	42
2.3. Аналіз функціонування вітчизняної системи переказу грошей.. та цифрових платформ.....	52
Висновки до другого розділу.....	62
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ.....	64
3.1. Зарубіжний досвід функціонування платіжних систем в умовах цифрових технологій.....	64
3.2. Проблеми розвитку національних платіжних систем та шляхи їх подолання.....	79
Висновки до третього розділу.....	86
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової трансформації вирішення питань, зв'язаних з розвитком національних платіжних систем та підтриманням стабільного обігу грошових коштів, постало перед Україною.

Для сучасного етапу розвитку банківського сектора України характерними є розширення обсягів та структури грошового обороту, потребою мінімізації фінансових ризиків та організації контролю за системою грошового обігу в Україні.

Платіжні системи та системи розрахунків грають одну із найважливіших ролей в економіці будь-якої країни, України, зокрема. Вони забезпечують здійснення суб'єктами економіки переказу грошових коштів та розрахунків за зобов'язаннями, що з'являються у процесі здійснення економічної діяльності.

Надійні та ефективні платіжні системи є гарантією стабільного функціонування банківської системи та економіки в цілому.

Європейські країни із перехідною економікою, в тому числі і Україна, впродовж останнього десятиліття розбудовували власні платіжні системи за умов системних перемін в світовій економіці та із врахуванням потрібних вимог до платіжних систем регіональному та міжнародному рівнях. Перехідні економіки Європи акумулювали вагомий досвід реформування національних платіжних систем, який потрібно, безумовно, опановувати, враховувати, досліджувати та використовувати в Україні.

Огляд літератури з теми дослідження. Актуальність даної теми дипломної роботи забезпечила відповідну зацікавленість учених в галузі економіки. Дана тема доволі широко висвітлена в науковій літературі.

Сучасний стан платіжної системи України у потрібній мірі знаходять відображення в періодичних виданнях. Досліджуванню теоретичних засад платіжної системи України, її розвитку, місця та ролі у економіці присвячені

праці відомих економістів, як: В.М. Кравець, О.Д. Вовчак, В.С. Лук'янов, Т.І.

Забродіна, С.О. Пиріг, В.А. Ющенко, Я.І. Чайковський, Ж.О. Завальна, В.І. Степаненко та інші.

Мета роботи - обґрунтувати теоретичні і методичні основи функціонування національних платіжних систем в умовах впливу цифрових технологій та розробити практичні рекомендації щодо їх удосконалення.

Відповідно до поставленої мети визначені наступні завдання дослідження:

- визначити сутність та значення платіжної системи для економіки;
- визначити які цифрові технології введені в платіжні системи;
- проаналізувати розвиток платіжних карток в умовах трансформації;
- розглянути діяльність системи електронних платежів;
- розкрити механізми здійснення грошових платежів в Україні;
- проаналізувати цифрові платформи;
- розглянути чинники, що сприяють повноцінному функціонуванню платіжних систем;
- вивчено організаційну структуру ринку платіжних карток та облік операцій з використанням платіжних карток НСМЕР;
- запропоновано шляхи вдосконалення національної електронної платіжної системи України;
- проаналізувати проблематику подальшого розвитку платіжної системи України та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є процес трансформації національної платіжної системи в умовах впливу цифрових технологій.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи трансформації національної платіжної системи в умовах впливу цифрових

технологій.

Методологія дослідження. Методологічну основу дипломної роботи складають теоретичні дослідження вітчизняних та зарубіжних економістів у сфері платіжної системи, законодавчі акти України та нормативні матеріали Національного банку України, що регламентують порядок проведення платіжного обороту та грошових переказів шляхом користуванням послуг платіжних систем.

Інформаційна база. роботи. Статистичну і фактологічну основу дослідження складають закони України, постанови та декрети Кабінету Міністрів України, укази Президента України, нормативні документи Національного банку України, банківських установ, підприємств.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дипломної роботи – сторінок 95, у тому числі на них розміщено таблиць 9, ілюстрацій 19, список використаної літератури зі 37 найменувань.

ВИСНОВОК

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. Платежною системою являє собою історично складене елемент економічної національної системи, що представляє собою упорядковану сукупність організацій, призначених для врегулювання та погашення зобов'язань господарюючих суб'єктів при придбанні ними матеріальних, матеріальних та фінансових ресурсів, а також законодавства, що регулює діяльність цих організацій та визначає характер обов'язково-правових відносин між організаціями та їх клієнтами.

Розрізняють роздрібні платіжні системи - роздрібна платіжна система (РПС) і платіжні системи для великих сум - велика сумарнаплатна система (LVPS) або оптові платіжні системи - (оптоваплатна система - WPS). Розсічні платіжні системи розділені за ступенем їх значимості на: системнозначимые роздрібні платіжні системи (системно важливі відстрочені платежі системи), роздрібні системи із помітною значимості (винятково важливі відстрочені платежі системи) та інші. В залежності від особливостей обробки платіжних доручень, їх вартісних та ризикових характеристик розрізняються два типу платіжних систем для великих сум: системи грошових розрахунків в режимі реального часу - реальні мережі розрахункових систем (RTGSS) та системи на основі відстроченого нетто-розрахунку - розрахункових мережевих систем (DNS).

В області платіжних систем для великих сум центральне місце в механізмі здійснення міжбанківських розрахунків зайняли системи загальних розрахунків у режимі реального часу. В області роздрібних платіжних систем продовжується процес заміщення налично-грошових платежів населення та малих підприємств безнадійними формами розрахунків.

В сучасних умовах відбувається широке впровадження електронних платіжних коштів у системі безготівкових розрахунків. Для клієнтів - фізичних осіб рос комерційні банки також пропонують послуги по безнальні

переказу коштів. Система масових електронних платежів забезпечує максимум зручності для клієнтів банків: вони звільняються від необхідності здійснювати оплату відповідних покупок грошовою належністю, а загублену або вкрадену карту, завдяки своїй надійності та захисту, не дозволяє іншим особам використовувати її в розрахунках.

Безготтівкове звернення грошей має певні переваги порівняно з нашими. Тому в країнах з розвиненою ринковою економікою скорочується сфера наличних розрахунків, що значно пов'язано з широким розвитком електронної системи розрахунків. Організація міжгалузевих безнаціональних розрахунків базується на єдиних умовах та правилах, визначених законодавчими та нормативними актами.

Платежним системам притаманні певні ризики. Можна відзначити три основних моменти, пов'язані з управлінням ризиками та їх мінімізацією в платіжних системах. Особой проблемою в моніторингу ризиків платіжних систем є те, що сама вірогідність ризиків у сучасних системах невелика, але втрати у разі настання таких ризиків можуть бути колосальними як для самих банків, так і для всієї системи в цілому, включаючи економіку країни. Такі події порівнюються з ризиками, які відносяться до наслідків на ядерних станціях або природних катаклізмах і катастрофах.

Другою відмітною особливістю і характеристикою сучасної платіжної системи є висока ступінь її комп'ютеризації або електронізація та залежність системи від інфраструктури, заснованої на інтернет-комунікаціях. Неправильне та неправомірне використання каналів зв'язку інтернет-комунікацій може спровокувати рух коштів у кримінальних цілях. У свою чергу необхідність забезпечення адекватної безпеки переказів в системі породжує різні проблеми не тільки для кредитних організацій, але й для органів нагляду.

І, нарешті, третім моментом, пов'язаним з мінімізацією ризиків у платіжних системах, є змінювана операційна середовище, яка стає все більш складною для виявлення, оцінки та моніторингу ризиків. Так, бурне розвиток

Інтернету відкрило широкі можливості для нових типів платіжних систем та платіжних інструментів, які часто функціонують за рамками традиційних банківських систем.

Проте, завдяки швидким темпам розвитку технологій і вдосконалення цифрового досвіду, електронні платежі в усьому світі впроваджуються з великою швидкістю. Навіть незважаючи на побоювання користувачів щодо конфіденційності даних і безпеки таких розрахунків, тенденція збережеться. За прогнозами, електронні платежі зроблять величезний вплив на економіку різних країн. Крім того, цифрові технології в цілому є сильним драйвером глобалізації, зв'язків і безмежних інновацій на додаток до економічного зростання країн.

В даний час Україна має велику потенціал для більш широкого застосування карточних розрахунків. Але розвиток цього бізнесу неможливий без комплексного й суворого підходу всіх учасників ринку: банків, торговельних установ, процесингових та аквайрінгових центрів, платіжних систем і держав.

По прогнозним оцінкам загального положення в ринку масових електронних платіжних систем можна зробити висновки про те, що:

- Україна має великий потенціал щодо збільшення емісії платіжних карт;
- ріст доходів на ринку платіжних карт повинен опиратися на збільшення частки торгових операцій у загальному кількості операцій з використанням карт
- оптимізація управлінської структури банків повинна спиратися на скорочення і виведення за межі банку функцій які їм невласиві безпосередньо банківського бізнесу, а саме: інформаційне та технічне обслуговування платіжних трансакцій, моніторинг та обслуговування спеціалізованого обладнання;
- структура учасників ринку платіжних систем повинна змінюватися за рахунок створення спеціалізованих компаній, які будуть забезпечувати розвиток і обслуговування специфічних сегментів цього ринку: торговий і

технічний еквайринг, технічне обслуговування термінального та іншого банківського обладнання і т.п ..

Однією з основних проблем є недосконалість організаційно-правової бази безготівкових розрахунків, що суттєво позначається на розвитку всієї системи. Одним з варіантів вирішення існуючих проблем є вексель як проста форма кредитних грошей для оплати товарів і послуг, надання позик, гарантій міжбанківських кредитів. При удосконаленні організації безготівкових розрахунків виникають такі проблеми, як наближення моменту отримання продукції і забезпечення гарантій платежу, дотримання дисципліни поставок і прискорення здійснення розрахункових операцій. Такий контроль можна було б покласти на юридичну службу. Так як велике значення в досягненні платіжної дисципліни має організація розрахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: закон України : прийнятий 05.04.2001 № 2346-III: за станом на 01.01.2013 року / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до закону : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
2. Вісник Національного банку України [Текст] / Вісник Національного банку України, 2011. -№3
3. Вовчак, О. Д. Платіжні системи [Текст] : навчальний посібник / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків. - К. : Знання, 2008. - 341 с. - ISBN 978-966-346-584-5
4. Гетманцев, Д. О. Банківське право України [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 344 с. - ISBN 978-966-364-551-3.
5. Гинзбург А.И. Пластиковые карты[Текст] / А.И. Гинзбург. - СПб. : Питер, 2008.
6. Деньги. Кредит. Банки. [Текст] / под ред. Белоглазовой Н.М. М.: «Юрайт-Издат», 2007. – 620 с.
7. Діяльність платіжних систем на ринку України в 2018 році [Текст] / Вісник Національного банку України. - 2018. - №3. - С. 12-17.
8. Дубілет О.В. Перспективи розвитку карткових продуктів[Текст] / О.В. Дубілет // Вісник НБУ. - 2009. - № 10. - С. 11-13.
9. Завальна Ж.О. Визначення поняття платіжних карток [Текст] / Ж.О. Завальна // Юридична Україна. - 2007. - № 12. - С. 43-46.
10. Загородній А.Г. Фінансовий словник [Текст] / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. - К.: Знання, 2002. – 418 с.
11. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.

- 12.Капралов Р. Підсумки роботи ПРОСТІР у 2017 році [Текст] / Р. Капралов // Банківська справа. - 2017. - № 3. - С. 87-92.
- 12.Кіреєва К. Необхідність створення Єдиного національного платіжного простору в Україні [Текст] / К. Кіреєва // Вісник НБУ. - 2010. - № 9.- С. 21-25.
- 13.Компанієць С. Перспективи розвитку Національної системи масових електронних платежів [Текст] / С. Компанієць // Вісник НБУ. - 2009. -№ 4. - С. 33-34.
- 14.Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73881>.
- 15.Кравець В. М. Розвиток платіжних систем в Україні та новітні форми розрахунків [Текст] / В. М. Кравець/Вісник НБУ. – жовтень 2016 с. 45-47.
- 16.Кравець В. М. Розробка та впровадження національної системи масових електронних платежів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.04.01 - фінанси, грошовий обіг і кредит / В. М. Кравець, - УАБС НБУ. - Суми : [Б. В.], 1999. - 17 с.
- 17.Кравець В.М. Платіжні картки в Україні [Текст] / В.М. Кравець, А.С. Савченко. – К.: Факт, 1999. – 32 с
- 18.Криховецька З.М. Практика та шляхи удосконалення функціонування систем масових електронних платежів в Україні [Текст] / З.М. Криховецька // Вісник ЖДТУ. – 2014. –№2 (60).
- 19.Міжбанківська конференція УкрКарт [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrcard.com.ua/ukr/news/1110100.html>.
- 20.Міжнародні карткові платіжні системи [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=41430&cat_id=41429.
- 21.Национальные банковские системы [Текст] / под ред. В.И. Рыбина.

– М.: Инфра-М, 2009. -264 с.

22.Общие понятия о платежных системах и их функционировании [Електронний ресурс] / Бизнес форум - фінансовий форум банкіров. - Режим доступу : <http://forum.finance.ua/topic93435.html>.

23.Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.

24.Пацера М. Підсумки роботи НСМЕП [Текст] / М. Пацера // Вісник НБУ. - 2009. - № 3. - С. 37-41.

25.Пиріг С. О. Платіжні системи [Текст] : навч. посіб. / С.О. Пиріг. - К.: ЦУЛ, 2008. — 240 с.

26.Підсумки роботи ПРОСТІР у 2018 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=74257>

27.Положення про захист інформації в Національній системі масових електронних платежів: положення: затверджена 02.06.2008 № 119/

28.Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va119500-08>

29.Про банки та банківську діяльність : закон України : прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-III: за станом на 01.01.2013 року / Верховна Рада України.

– Офіційний текст. – Режим доступу до закону :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

30.Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: інструкція: затверджена 21.01.2004 № 22: за станом на 08.02.2013 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>

31.Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: постанова: затверджена 19.04.2005 №137: Втрата чинності від 19.07.2010/ Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05>

- 32.Про затвердження Правил організації захисту електронних банківських документів з використанням засобів захисту інформації Національного банку України: постанова: затверджена 02.04.2007 № 112 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови
: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0419-07>
- 33.Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: закон України : прийнятий 05.04.2001 № 2346-III: за станом на 01.01.2013 року / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до закону : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
- 34.Резніченко Є. Інноваційний рік: огляд ринку пластикових карт за 2016 рік [Електронний ресурс] / Є. Резніченко. - Режим доступу: http://www.prostobank.ua/plastikovye_karty/stati/innovatsionnyy_god_obzor_rynka_plastikovyh_kart_za_2011.
- 35.Рид Р. Коммерческие банки [Текст] / Р. Рид, Р. Коттер, Э. Смит, С. Гилл. – М.: Прогресс, 1983. – 502 с.
36. Digital Planet, How Competitiveness and Trust in Digital Economies Vary Across the World – Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://sites.tufts.edu/digitalplanet/2017-digital-evolution-index/>
37. Ovum Decision Matrix – Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://ovum.informa.com/resources/product-content/ovum-decision-matrix-selecting-a-web-experience-management-solution-201819>